

Disclaimer: onderstaande vragen zijn beantwoord door de inspectie in kalenderjaar 2025. Dit overzicht wordt niet meer geüpdatet. Door wijzigingen in wet- of regelgeving dan wel wijzigingen in het toezicht door de inspectie kunnen antwoorden over tijd verouderen.

Basisvaardigheden

1. Burgerschapsonderwijs zml-school

Wanneer krijgt een zml-school een voldoende van de inspectie op het Burgerschapsonderwijs? En wanneer niet?

In het Onderzoekskader staat beschreven waar de school op het domein Burgerschap aan moet voldoen.

- *Doelgerichte en samenhangende leerlijnen passend bij de leerlingpopulatie uitgewerkt in activiteiten*
- *Een heldere visie op Burgerschap en een samenhangend schoolbeleid.*
- *Concrete doelen formuleren, zowel op het gebied van kennis, houding en vaardigheden.*
- *Opbrengsten monitoren en verantwoorden in schoolgids en schoolplan.*
- *Indien nodig verbeterpunten opnemen in schoolplan of jaarplan.*
- *Burgerschap is zichtbaar, merkbaar en meetbaar (herkenbaar) binnen de school.*

Het verdient de aanbeveling om de opbrengsten te benchmarken met andere scholen in regio of netwerk. SGO ontwikkelt samen met Expertisepunt Burgerschap de Handreiking Burgerschap SGO met handvatten en good practise. De verwachting is dat de publicatie medio maart 2026 gereed en beschikbaar is. Scholen kunnen ondersteuning aanvragen voor advies en verbetering bij: Expertisepunt Burgerschap. Wet & Regelgeving Burgerschapsonderwijs - Expertisepunt Burgerschap

Aanbod

1. Bewegingsonderwijs (v)so

Voor het bewegingsonderwijs is sinds 23/24 de norm om minimaal 2 (les)uren gym te geven. Bij ons op school (cluster 3) krijgen alle leerlingen in het so 2x gym én 1x zwemonderwijs per week. Voor met name leerlingen in hogere leertrouwen in leerjaar 6, 7, 8 is dit een te grote belasting in lesuren: er blijft onvoldoende tijd over voor overige vakgebieden. In leerjaar 7 en 8 bieden we daarom geen zwemles meer aan. Echter juist voor onze leerlingen is bewegen in water, een natte gymles (zonder dat het gelijk hydrotherapie is), prettiger dan gym in een gymzaal. Mag je als school beslissen dan 1x per week een 'gewone' gymles aan te bieden in de gymzaal en 1x per week een natte gymles of ben je verplicht toch 2 gymlessen in een gymzaal op te nemen?

Zie "Brochure bewegingsonderwijs" Norm twee (les)uren bewegingsonderwijs - vanaf schooljaar 2023/2024 Schoolzwemmen is geen onderdeel van het curriculum voor bewegingsonderwijs. Kennismaken met drijven en verplaatsen in het water behoort wel tot de mogelijkheden (in de vorm van een natte gymles met als inhoud de bewegingsleerlijnen). Er moet voldoende aandacht en tijd besteed kunnen worden aan de twaalf leerlijnen bewegingsonderwijs die vallen onder de kerndoelen. De brochure is enkel gericht op po en sbo, maar gebaseerd op dezelfde wettekst in wpo en wec. Er zijn vanuit het SLO kerndoelen opgesteld voor bewegingsonderwijs in het so, ook over bewegingsonderwijs gericht op zwemmen. Een aandachtspunt is de mogelijke wijziging van de kerndoelen. SLO werkt nu aan een vernieuwing van de kerndoelen voor onder andere sport en beweging.

2. Curriculum basisvorming

Ik heb een discussie met mijn bestuurder over het wel of niet hebben van een curriculum op de basisvorming in de onderbouw VSO. Wij zijn natuurlijk een havo/vwo school. Ik kan nergens exact opmaken wat wij wel en niet verplicht zijn. Inspectie heeft het hier ook nooit over gehad afgelopen jaren dat zij hier geweest zijn. Weten jullie hier meer over? Ik kan wel iets vinden in de wetgeving maar niet over hoe expliciet dit is.

Artikel 14a Wet op de expertisecentra

Artikel 2.13 Wet voortgezet onderwijs 2020

Het advies is om gebruik te maken van de standaarden OP0 en OP1 van het Onderzoekskader. Daarin kun je vinden waaraan je moet voldoen qua aanbod. Het aanbod moet passend zijn bij de kenmerken van de

leerlingenpopulatie van de school en voldoen aan de Kerndoelen (Kerndoelen vso - SLO). Voor de leerlingen op het VSO die doorstromen naar vervolgonderwijs gelden de kerndoelen voor de onderbouw VO. Verwachting is dat de actuele (functionele) Kerndoelen voor VSO op korte termijn ook op de website worden gepubliceerd. Voor de doelgroep VSO uitstroomprofiel vervolgonderwijs (Havo, vwo) gelden de wettelijke bepalingen bij de Wet op het voorgezet onderwijs. In artikel 2.12, 2.13 en 2.14, WVO. Staat beschreven waar de eerste twee leerjaren vo aan moeten voldoen. Het moet voorbereiden op de derde leerjaren van het vo, gebaseerd zijn op de kerndoelen en van daaruit aandacht besteden aan een aantal vakgebieden (a t/m m, zie art. 2.13). Volgens art. 2.14 'richt het bevoegd gezag voor de eerste twee leerjaren een samenhangend verzorgd onderwijsprogramma in'. Tevens zijn er voor het vso leergebiedoverstijgende kerndoelen vastgesteld in het Besluit kerndoelen WEC. Deze gelden niet alleen voor de onderbouw, maar voor de gehele onderwijsperiode. Ook geldt het niet alleen voor leerlingen uit het vso die doorstromen naar vervolgonderwijs, maar geldt het voor alle leerlingen uit het vso met het uitstroomprofiel vervolgonderwijs. Dit kunnen in de praktijk andere leerlingen zijn.

Zicht op ontwikkeling

1. Medische deskundigheid vaststellen OPP

Sommige scholen krijgen een herstelopdracht omdat er geen medisch deskundige betrokken is bij het vaststellen en bijstellen van de ontwikkelingsperspectieven. Aangezien dit bijstellen jaarlijks voor de hele schoolpopulatie gedaan moet worden, vergt dit een enorme tijdsinvestering van de jeugdarts. Sommige gemeenten (JGZ) geven aan dit niet te faciliteren.

Dit ligt buiten de invloedssfeer van de school aangezien de jeugdarts niet direct bij de school in dienst is. Het voelt niet fair dat de school een herstelopdracht krijgt voor iets waar ze geen invloed op hebben. Hoe kijkt de inspectie hier tegenaan?

Allereerst is het goed te wijzen op het verschil tussen de commissie van onderzoek die besturen voor cluster 1 en 2 moeten hebben ingericht en de commissie voor de begeleiding die besturen van cluster 3 en 4 scholen moeten inrichten. Voor de commissie van onderzoek bepaalt de WEC specifiek wie die medische deskundige is (een arts die vertrouwd is met het onderzoek van kinderen voor wie het op de instelling gegeven onderwijs is bestemd). Voor de commissie van begeleiding is bepalend dat de commissie (in ieder geval over het vaststellen en bijstellen van een opp) adequaat kan adviseren vanuit zowel onderwijskundig als pedagogisch, psychologisch en medisch oogpunt.

Als het gaat over specifiek het advies vanuit medisch oogpunt is de vraag op welke manier de school/het bestuur waarborgt dat de commissie voor de begeleiding de leerling met deze en de andere deskundigen tezamen een volledig in beeld heeft bij het vaststellen en bijstellen van de ontwikkelingsperspectieven. De inspectie verwacht in ieder geval dat de school (c.q. de commissie voor de begeleiding) de werkwijze zo heeft georganiseerd dat een medische deskundige beschikbaar is om te adviseren over het vaststellen, bijstellen en evalueren van de ontwikkelingsperspectieven. Verplichte aanwezigheid tijdens het overleg van cvb is wettelijk niet vastgelegd.

Het medisch oogpunt wil zeggen dat de commissie zicht heeft op of er eventuele medische zaken spelen die een rol kunnen spelen bij het te behalen uitstroomniveau. Een voorbeeld is dat bij het gedrag van de leerling medische factoren een rol kunnen spelen die nog niet in beeld zijn, bijvoorbeeld migraine. Dit betekent dat degene die het medisch oogpunt inbrengt, naast eventueel specialisatie in de medische ondersteuningsvraag die aanleiding is voor plaatsing van de leerling in het (v)so (bijv revalidatie), ook zicht moet hebben op de vraag of medische factoren een rol kunnen spelen bij het integrale beeld. Deze deskundige moet dus voldoende medisch onderlegd zijn om iets te kunnen zeggen over de fysieke gesteldheid (mogelijkheden en beperkingen) van een leerling én moet dan ook in ieder geval over een BIG-registratie beschikken.

Hoewel we begrijpen dat het soms lastig is om hieraan te voldoen en we niet het onmogelijke vragen, is er sprake van een wettelijke eis. Daarnaast vinden we de aanwezigheid van medische deskundigheid in de cvb van belang voor een juist beeld en de juiste begeleiding van de leerling.

Voorbeelden van situaties die we hebben goedgekeurd:

- 1. een arts zijn die direct op locatie bij de leerlingen is betrokken of een schoolarts via bijvoorbeeld Jeugd en Gezin;*
- 2. een medisch specialist die de instelling inzet die direct bij de leerling betrokken is, bijvoorbeeld vanuit de betrokken zorgpartner, ook al is het geen arts maar bijvoorbeeld een verpleegkundige of een andere behandelaar met een BIG-registratie.*

2. Medisch deskundige

De inspectie heeft sinds vorig jaar als aandachtspunt in haar kwaliteitsonderzoeken dit aangegeven: Bij het bijstellen van de OPP's dient er medische deskundigheid aanwezig te zijn in de CvB.

Dit was voor ons onbekend. Wel spreekt het voor zich dat scholen een medische deskundige (schoolarts) vragen aan te sluiten, op het moment dat er medische vragen spelen bij een leerling.

Een van onze scholen heeft om bovenstaande reden een schoolarts bij het CvB laten aansluiten. De schoolarts geeft vervolgens aan dat deze zonder toestemming van ouders geen onderzoeksgegevens mag delen met de school en dat school dus eerst toestemming (lees formulieren) moet regelen.

Wat nu als ouders geen toestemming geven? In hoeverre is dit dan (volgens wetgeving) ook haalbaar en uit te voeren?

De aanwezigheid van een schoolarts betekent niet automatisch dat de medische gegevens ook zonder meer mogen worden gedeeld met de school. Medische gegevens zijn bijzondere gegevens, daar moet zorgvuldig en terughoudend mee worden omgegaan. Vanuit de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) bestaat de verplichting van het hebben van een grondslag voor het verwerken van (bijzondere) persoonsgegevens. Eén van die grondslagen is het geven van toestemming. Het geven van toestemming moet voldoen aan de volgende eisen:

- *Vrijelijk gegeven (iemand mag niet onder druk worden gezet om het geven van toestemming);*
- *Ondubbelzinnig (Er moet sprake zijn van een duidelijke actieve handeling om toestemming te geven);*
- *Geïnformeerd (het moet onder andere duidelijk zijn wat het doel is waarvoor toestemming moet worden gegeven en welke persoonsgegevens worden verzameld);*
- *Specifiek (toestemming moet gelden voor een specifieke verwerking en een specifiek doel).*

Voor bijzonder persoonsgegevens stelt de AVG nog strengere eisen, omdat deze gegevens zo privacygevoelig zijn dat deze gegevens een grotere impact hebben.

Dit houdt in dat zonder expliciete toestemming deze medische gegevens niet mogen worden gedeeld met de school. Dit kan inderdaad gevolgen hebben bij het opstellen van het OPP. Aan de school de taak om de ouders te overtuigen van het belang om deze medische gegevens wel te delen, zodat er zo goed mogelijk kan worden voorzien in de ondersteuningsbehoefte van het kind.

3. OPP bij progressief ziektebeeld

We hebben enkele leerlingen op school met een zeer progressief ziektebeeld. Enkele van hen hebben een levensverwachting van een paar maanden.

Meerdere ouders hebben dit jaar aangegeven dat ze het lastig vinden om een OPP te moeten tekenen, hun kinderen hebben namelijk geen perspectief op ontwikkeling.

Welbevinden, vaardigheden onderhouden, sociale contacten, kind zijn staat bij hen centraal in deze laatste fase van het leven.

Hoe dienen we hier mee om te gaan bij het opstellen en vaststellen bij het OPP?

Dank voor deze bijzondere en indringende vraag. De situatie laat zien hoe de wet uitgaat van ontwikkeling en toekomst, terwijl dat voor sommige kinderen met een progressief ziektebeeld niet langer realistisch is.

Formeel blijft de verplichting bestaan om een OPP op te stellen, maar de bedoeling van de wet is niet om iets onmogelijks te vragen. Het uitgangspunt is passend onderwijs: onderwijs dat aansluit bij de mogelijkheden en de levensfase van het kind. In redelijkheid kan het OPP zich in zulke situaties juist richten op welbevinden, comfort, het onderhouden van vaardigheden, sociale contacten en kwaliteit van leven. Dat is dan het realistische en passende perspectief. Hierbij is het belangrijk dat school en ouders samen in openheid vastleggen wat nog betekenisvol is voor het kind. Zo ontstaat een menswaardig en passend handelingskader, geheel in de geest van de wet.

Tegelijk vraagt dit om een zorgvuldige afweging van de school. Ook bij een beperkte levensverwachting kan er mogelijk sprake zijn van gewenste ontwikkeling die bijdraagt aan welbevinden óf dat het perspectief alsnog gunstiger is. De wettelijke verplichtingen rond evaluatie, betrokkenheid van ouders en de rol van de cvb bieden daarbij waarborgen dat deze afweging op een verantwoorde en transparante manier plaatsvindt.

4. Afwijking onderwijstijd

In de keuze hulp van de inspectie rond afwijking onderwijstijd (categorie a,b,c,d) wordt bij B een bewijsstuk van een behandeld (para)medicus (deze moet BIG geregistreerd zijn) gevraagd en een diagnose. Echter de richtlijn vanuit de KNMG is dat artsen een dergelijke verklaring noch een diagnose mogen afgeven. In principe kan een dergelijke verklaring (b.v. dat iemand niet naar school kan of b.v. geen auto kan rijden) van een volledig onafhankelijk arts komen. Wel kan een behandelend (para)medicus een advies geven. Een diagnose is uiteraard via ouders op te vragen. Overigens is een behandelend (para)medicus net zo betrokken bij de leerling als de jeugdarts dus we begrijpen niet waarom de jeugdarts niet een advies zou kunnen geven.

Kortom:

KNMG richtlijnen gaan in tegen hetgeen de inspectie voorschrijft. Artsen geven dan ook geregeld aan dit niet te willen doen.

Waarom kan de jeugdarts hierin niet adviseren en samen met de school een plan maken om weer terug te keren naar school (zoals ook voorgesteld in het M@ZL protocol). Een behandelend arts heeft immers dezelfde betrokkenheid als een jeugdarts.

Dit maakt het onnodig lastig en omslachtig.

Overigens is het heel bijzonder dat de inspectie (toch geen (para)medicus) hier blijkbaar wel een oordeel over kan vellen in geval van categorie D.

In bovenstaande situatie is het aanleveren van een bewijsstuk niet langer nodig. De inspectie heeft geconstateerd dat er in het veld meerdere vragen leven over de bewijsstukken voor de aanvraag van afwijking onderwijstijd. Met ingang van komend schooljaar zal de keuzehulp hierop zijn aangepast.

5. Residentieel onderwijs en zorgplicht

- Leerling komt van een VO en wordt residentieel geplaatst
- Leerling gaat weg uit open / gesloten residentiele instelling
- Wat ingeschreven met een RP plaatsing
- Behandeling is afgelopen en leerlingen er al meer bekend hoe scholen het ondersteuningsprofiel (SOP) moeten gaan verwerken in hun schoolgids.
- Komt er een algemeen format/voorbeeld?
- De infographic 'De eten versterking positie ouders en leerlingen' is heel erg gericht op het reguliere onderwijs.
- De leerling komt uit een residentieel onderwijs en gaat naar een andere vso school, waar een TLV voor nodig is.

Indien een leerling is toegelaten tot een school die is verbonden aan een instelling, dan maakt die school voorafgaand aan de toelating afspraken met het samenwerkingsverband waartoe de leerling behoort, over de terugkeer van de leerling.

Recent (2020) heeft een wijziging plaatsgevonden in de regelgeving betreffende de deelname aan het voortgezet speciaal onderwijs na een verblijf in een JJI of een GJI. Als na de plaatsing in geslotenheid inschrijving in het voortgezet speciaal onderwijs nodig is, moet dit traject zo snel mogelijk worden gestart. De ouders melden hun kind aan bij de school voor voortgezet speciaal onderwijs van hun voorkeur. Omdat het Rijk de plaatsing voortgezet speciaal onderwijs in de instelling betaalt, is er geen verwijzende school. Dat betekent dat de woonplaats van de jongere, op basis van de aanmelding door de ouders, uitgangspunt is voor de bepaling wie de TLV moet afgeven en de plaatsing in het voortgezet speciaal onderwijs moet betalen. Het gaat dan om het samenwerkingsverband waartoe de betreffende woonplaats behoort.

6. Residentieel onderwijs en zorgplicht (vervolg)

'Waar ligt de zorgplicht als het gaat om een leerling die vertrekt uit residentiële setting?'

"Ik zou meer in het algemeen willen weten wat onze positie is en plicht als school in residentiële setting m.b.t. de aanvraag van TLV's, dus ook wanneer het om andere leerlingen gaat. Ik krijg vaak de vraag van scholen dat wij een TLV zouden moeten aanvragen, maar naar mijn weten ligt die zorgplicht niet bij ons, maar bij de school van herkomst, ongeacht of het een reguliere of speciale school is. Deze discussie moet ik zodanig vaak voeren dat ik hier graag meer gronden voor zou willen en zelf ook ga twijfelen of het wel echt klopt wat ik zeg en benadruk naar andere scholen toe."

Zie bovenstaand antwoord met de toevoeging:

Voor de leerling zoals beschreven is er geen school die zorgplicht heeft. De ouders/voogd kiezen een vo school en schrijven de leerling in. Dan heeft die vo school zorgplicht. Voor vso scholen is dat niet aan de orde (kortom, dan is er nog geen school die zorgplicht draagt), echter dienen de vso scholen daarover dus voorafgaand afspraken te hebben gemaakt met het swv behorende bij de regio waar de leerling woont

7. Uitstroomprofiel en kwalificatieplicht

Wat is de vraag: In de uitgave 'vso, uitstroomprofielen en kwalificatieplicht' van Ingrado en de sectorraad GO wordt aangegeven dat de uitstroombestemming die volgt op het profiel en de leerroute niet altijd een passende bestemming is voor een leerling. Het profiel wordt dan niet aangepast, maar dit wordt beargumenteerd in het OPP. Een leerling met een uitstroomprofiel 'vervolgonderwijs' en leerroute vmbo-k kan bijvoorbeeld soms toch uitstromen naar arbeid vanwege de ondersteuningsbehoefte.

Er is een verschil tussen het uitstroomprofiel en het bijpassende niveau en de uitstroombestemming. Leerlingen in het uitstroomprofiel vervolgonderwijs leerroute vmbo-k zouden een vmbo-k-diploma moeten kunnen halen en zouden daarmee voldoen aan het uitstroomprofiel vervolgonderwijs mbo. Een dergelijke leerling kan echter toch niet uitstromen naar het mbo vanwege de ondersteuningsbehoefte die bijvoorbeeld op het sociaal emotionele vlak ligt. Dan is dus wel het niveau van het uitstroomprofiel gehaald, maar is de uitstroombestemming een andere. Iets anders is dat uit de resultaten van de leerling blijkt dat het niveau van het uitstroomprofiel niet behaald kan worden. Als blijkt dat de leerling het behaalde niveau niet haalt en ook specifieke ondersteuning geen soelaas biedt dan zal het uitstroomperspectief naar beneden worden bijgesteld.

Er staat verder beschreven dat leerlingen met uitstroombestemming 'vervolgonderwijs' wel kwalificatieplichtig zijn. In het genoemde voorbeeld hierboven, zou dat problemen geven, omdat deze leerling anders uitstroomt dan het profiel beoogd en daarmee ook niet aan de kwalificatieplicht voldoet.

Leerlingen zijn kwalificatieplichtig totdat ze een havo, vwo of minimaal mbo2 opleiding hebben afgerond, maar in dit geval is het de vraag of dat realistisch is. In het bovengenoemde geval is het raadzaam om contact op te nemen met de leerplichtambtenaar en doorstroomcoach.

In geval van de specifieke casus, waarbij dus sprake is van een uitstroomprofiel vervolgonderwijs, met kwalificatieplicht, maar een uitstroombestemming arbeid (normaliter bij uitstroomprofiel arbeid zonder kwalificatieplicht), zouden wij graag willen weten hoe hiermee om te gaan. Hoe kijkt de Inspectie daarnaar?

Zie het antwoord op de volgende vraag: In het bovengenoemde geval is het raadzaam om contact op te nemen met de leerplichtambtenaar en doorstroomcoach.

8. Stage voor toeleiding naar onderwijs

Vraagstuk: Het gaat om de populatie vso-agl-leerlingen met forse internaliserende psychiatrische problematiek: angst, ASS, schooltrauma, vermijding. Die groep vindt de school eigenlijk onvoldoende 'schoolrijp'; ze zijn nauwelijks tot niet in staat om enigermate te functioneren in een school(gebouw) of programma. Wat ze willen is het volgende: laten starten met externe stage op een (ons goed bekende) zorgboerderij, om van daaruit te bepalen of de leerlingen (ibjv. na drie maanden, met goed OPP en begeleiding vanuit een vso-school) in staat zijn om de stap richting school te maken. Dus starten met stage om van daaruit naar onderwijsprogramma in een school.

Mag dit en zo ja, mogen zij die zorgboerderij betalen voor de stage?

Gebaseerd op bovenstaande beschrijving lijkt er sprake te zijn van aanmeldingen van jongeren met perspectief op ingroei tot schoolbezoek die op het moment van aanmelding nog niet in staat zijn tot schoolbezoek. In dat geval kan de school de leerling aannemen (plaatsen, inschrijven), een opp opstellen met een ingroeiplan (welk onderwijs en/of welke ondersteuning aan deze leerling(en) wordt geboden op de momenten dat zij niet op school aanwezig zijn en hoe wordt gewerkt aan ingroei). Op basis van deze ingroeiplannen vraagt de school AOT aan voor deze leerlingen. Op deze wijze kunnen deze leerlingen binnen de afwijking onderwijstijd werken aan ingroei. Voor de leerlingen zoekt de school binnen het ingroeiplan een passende plek waar gewerkt kan

worden aan de uitvoer van het ingroeiplan. In dit kader mag onderwijsbekostiging worden ingezet om de leerling te helpen met de (schoolse) ontwikkeling om in te groeien op een school. Dit kan op sommige gevallen ook op een externe locatie plaatsvinden. Het school(bestuur) blijft zelf verantwoordelijk voor inhoud, vorm en uitvoering van het maatwerktraject. Onderwijsbekostiging mag expliciet niet worden ingezet om zorg te verlenen aan deze leerlingen. In het geval deze leerlingen op de zorgboerderij zorg ontvangen, dient dit bekostigd te worden vanuit zorgmiddelen.

Mocht bovenstaande niet gelden voor deze leerlingen en is er zoals in het bericht beschreven toch sprake van een stage, zijn hieraan ook enkele wettelijke voorwaarden verbonden. Stages worden in principe ingezet voor (beroeps)praktijkvorming, beslaan maximaal 4 dagen per week (de leerling volgt dus altijd minimaal 1 dag onderwijs op school) en de leerling is minimaal 14 jaar oud. Voor verdere informatie over de voorwaarde van een stage verwijzen we u naar de standaard OP5 in het onderzoekskader speciaal (voortgezet) onderwijs van de inspectie.

9. Leerjaren in het SO

Ik heb een vraag mbt de leerjaren in het SO: (GO.. cluster 3 ZML)

- Wat is jullie visie op welk leerjaar een leerling toegewezen zou moeten krijgen?

Wij gebruiken momenteel 1 augustus als meetmoment om het leerjaar te bepalen: is een leerling bij instroom 4 jaar op 1 augustus: leerjaar 1.

Nu wordt dat lastig voor de leerlingen die op 2 augustus 5 jaar worden: plaats je die dan alsnog in leerjaar 1 of toch in twee? Nu bekijken wij dit natuurlijk per leerling individueel maar we merken dat iedere school nu een ander moment/reden kiest mbt toewijzen leerjaar.

Hoewel leerjaren een minder belangrijk aspect lijkt te zijn in de ontwikkeling van leerlingen, heeft het daadwerkelijk wel invloed op bijv. kansengelijkheid en opbrengsten: als wij beslissen om een leerling een leerjaar over te laten doen dan heeft dit positiever invloed op de opbrengsten. Wij hebben ook leerlingen gehad in het verleden die tot en met leerjaar 9 bij ons verbleven op het SO. Het VSO stelde daar vervolgens terecht vragen over, maar we hebben ook leerlingen die pas in september 12 jaar worden maar wel op hun 11e al naar het VSO uitstromen: omdat ze daar klaar voor zijn.

Tot slot ben ik benieuwd of de "wet en regelgeving" iets zegt over leerjaren.

Het is aan de school zelf om hierover beleid op te stellen en hierin beredeneerde afwegingen over afwijking in te maken. Gebaseerd op de beschrijving in de vraag doet de school dit ook.

Toetsing en examinering

1. Ontheffing

Wij zijn een VSO havo/vwo voor leerlingen met autisme. Nu hebben wij leerlingen die instromen waarbij ze moeite hebben met een tweede vreemde taal omdat die niet is aangeboden geweest in het regulier. Of leerlingen die hier al zitten en vanwege hun autisme veel moeite hebben met Frans.

Nu heb ik de wet gelezen dat het bevoegd gezag ontheffing mag verlenen in de onderbouw voor Frans/Duits als een leerling later dan het eerste leerjaar instroomt. Dit gaat om het regulier onderwijs.

Ik ben heel benieuwd hoe dit voor een VSO als ons zit. En welke mogelijkheden we als VSO hebben in het verlenen van ontheffing waarbij er wel de mogelijkheid is om het volledige diploma te behalen.

De Inspectie kijkt naar de wet- en regelgeving, in dit geval naar artikel 2.4 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 en artikel 14a, tweede lid, WEC. Dit houdt in dat artikel 2.4 van Uitvoeringsbesluit WVO 2020 ook geldt voor het vso uitstroomprofiel vervolgonderwijs.

Artikel 2.4 Uitvoeringsbesluit WVO 2020 is gebaseerd op artikel 14, derde lid, WVO 2020 (Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over het verzorgen van het onderwijsprogramma voor zover het om ander onderwijs gaat dan onderwijs dat wordt verzorgd op basis van de kerndoelen). In de aanhef van het uitvoeringsbesluit is namelijk de gehele WVO 2020 als grondslag genomen.

In artikel 14a, tweede lid, WEC is voorts bepaald dat op het onderwijs, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, de voorschriften, gegeven bij of krachtens de artikelen 2.12 tot en met 2.27, 2.32, 2.37 tot en met 2.39, 2.88 tot en met 2.91 en 2.102 tot en met 2.107I van de Wet voortgezet onderwijs 2020 van overeenkomstige toepassing. Omdat gesteld wordt bij of krachtens gelden ook de artikelen uit AMvB's en regelingen die op grond van deze artikelen zijn vastgesteld. Kortom, nu artikel 14, derde lid, WVO 2020 van overeenkomstige toepassing is verklaard middels artikel 14a, tweede lid, WEC zijn ook de daarop gebaseerde artikelen in het Uitvoeringsbesluit WVO (waaronder art. 2.4) van overeenkomstige toepassing.

2. Bandbreedte IQ en ontheffing

In principe zijn alle leerlingen verplicht om de doorstroomtoets te maken. Er zijn echter 3 ontheffingsredenen. Eén op basis van hoelang een leerling in Nederland woont, één op basis van intelligentie en één op basis van uitstroom naar arbeidsmarkt of dagbesteding.

De eerste en de derde zijn heel duidelijk. De tweede (IQ lager dan 75) is lastiger, aangezien IQ's tegenwoordig met een bandbreedte worden weergegeven. Heb je een IQ lager dan 75 als je bandbreedte bijvoorbeeld 70-82 is? Of 74-86?

Daarnaast hebben we in het speciaal onderwijs ook heel vaak te maken met leerlingen waar zorg voorliggend is. Dit betreft kinderen die deels of niet naar school gaan.

Als je de ontheffing redenen leest staat er overal dat in alle andere gevallen alle leerlingen de doorstroomtoets moeten maken. Soms kan dit gewoonweg niet. Een kind met enorme angsten, een kind dat voor een groot deel zorg krijgt en verminderd naar school gaat, een kind waar het helemaal niet goed mee gaat of een thuiszitter. Mag het bevoegd gezag (bestuur) daar dan een beredeneerde andere keuze in maken?

Bandbreedte (betrouwbaarheidsinterval): De bandbreedte bij een IQ-score geeft het interval aan waarin de "echte" IQ-score van een leerling met een bepaalde mate van zekerheid (meestal 90% of 95%) ligt.

Bijvoorbeeld:

- *Bij een score van 74-86 met een betrouwbaarheid van 95% betekent dit dat er 95% kans is dat de werkelijke IQ-score tussen 74 en 86 ligt.*
- *Het middenpunt van de bandbreedte (gemiddeld berekend) is vaak de "gerapporteerde IQ-score." In dit voorbeeld zou dat 80 zijn.*
- *Het criterium van een IQ lager dan 75 impliceert dat de gemiddelde IQ-score (middenpunt) onder 75 moet liggen.*

In een situatie zoals hierboven beschreven waarin zorg voorliggend is en leerlingen fysiek, mentaal of emotioneel niet in staat zijn om de doorstroomtoets te maken, ontstaat er een grijs gebied. Hoewel de wetgeving stelt dat alle leerlingen de doorstroomtoets moeten maken, tenzij zij onder de drie expliciete ontheffingsgronden vallen, biedt de praktijk soms ruimte voor een beredeneerde keuze van het bevoegd gezag.

Hoewel er geen specifieke wettelijke bepaling is die expliciet toestaat dat het bevoegd gezag (het bestuur) een leerling ontheft van de doorstroomtoets buiten de drie genoemde gronden, biedt de wet wel ruimte voor maatwerk en verantwoordelijkheid vanuit het bestuur.

Het bevoegd gezag heeft een zorgplicht en kan besluiten om in uitzonderlijke gevallen een individuele afweging te maken. Dit moet zorgvuldig worden onderbouwd en gedocumenteerd.

Argumenten voor beredeneerd besluit:

- De toets kan een onevenredige belasting vormen voor het kind.

- Het welzijn van de leerling staat in het geding.

- De toets zou geen valide of zinvolle uitkomst opleveren door de omstandigheden van de leerling.

Documentatie en overleg: Als het bestuur besluit een leerling niet mee te laten doen aan de toets:

- Leg het besluit goed vast in het leerlingdossier en het handlingsdeel in het ontwikkelingsperspectief voor instemming met ouders/verzorgers.

- Onderbouw het besluit met rapportages van betrokken deskundigen (zoals psychologen, artsen of zorgverleners).

- Informeer de inspectie als dat noodzakelijk is, afhankelijk van de omstandigheden.

Reactie van school:

Het antwoord over het gemiddelde nemen van de bandbreedte vind ik wel onbevredigend. Wanneer er een puntscore bij is gegeven; bv TIQ 70-80 (73) ligt het gemiddelde wel boven de 74, maar de puntscore niet. Ga je dan wel uit van de puntscore die vermeld wordt?

Bandbreedte (betrouwbaarheidsinterval): De bandbreedte bij een IQ-score geeft het interval aan waarin de "echte" IQ-score van een leerling met een bepaalde mate van zekerheid (meestal 90% of 95%) ligt.

Bijvoorbeeld:

- Bij een score van 74-86 met een betrouwbaarheid van 95% betekent dit dat er 95% kans is dat de werkelijke IQ-score tussen 74 en 86 ligt.
- Het middenpunt van de bandbreedte (gemiddeld berekend) is vaak de "gerapporteerde IQ-score." In dit voorbeeld zou dat 80 zijn.
- Het criterium van een IQ lager dan 75 impliceert dat de gemiddelde IQ-score (middenpunt) onder 75 moet liggen.

In bovenstaand voorbeeld gaat men niet uit van een puntscore, verander de getallen nu naar 70-80 met een betrouwbaarheid van 95%. Dan is het gemiddelde 75, maar er is ook een goede optie dat deze 74 of 73 is, dat hangt nl af van de verschillen tussen de deelscores. Zou er een puntscore bij gesteld zijn die bv 73 is, hoeft de leerling de toets niet te doen, maar volgens de richtlijn van de inspectie moet deze in ons voorbeeld wel worden afgenomen. Zou het in zo'n geval niet beter zijn te kijken naar een combinatie van factoren? Je zou kunnen kijken naar de realisatie percentages op de niet methode gebonden toetsen, het uitstroomperspectief dat de school al vanaf lj 6 heeft gesteld, etc.

De bandbreedte van het IQ geeft een indicatie dat een leerling mogelijk aan de ontheffingsgronden voldoet. Het is daarbij aan de school om een beredeneerde beslissing te maken over de mogelijkheid van de leerling om de toets te maken en deze keuze goed vast te leggen.

3. CITO ZML-toetsen

De CITO ZML-toetsen voor het VSO zijn verouderd en sluiten niet aan bij de dagelijkse praktijk. CITO heeft nu nieuwe toetsen voor het SO ontwikkeld (Leerling in Beeld), maar voorlopig is er nog geen zicht op nieuwe toetsen voor het VSO. Is het in de tussentijd voldoende om de ontwikkeling van de leerling te volgen door middel van leerlijnen en methodegebonden toetsen?

Het is van belang dat scholen de ontwikkeling van leerlingen monitoren door regelmatig te meten, de ontwikkeling breed in beeld brengen met verschillende evaluatiemethoden (toetsen, gesprekken, observaties), de verzamelde data analyseren en aanpassingen in de ondersteuning, aanbod of planning doen om de ononderbroken ontwikkeling van de leerling zoveel mogelijk te stimuleren en te borgen. De school zorgt ervoor dat zij verantwoording kan afleggen over de verzamelde informatie en het gebruik hiervan voor het onderwijsbeleid en de leerplannen.*

**In het monitoringsproces kan gebruik worden gemaakt van niet-genormeerde toetsen, mits deze consistent worden toegepast en aantoonbare waarde hebben in het onderwijsproces.*

Onderwijsresultaten

1. OR1 normen voor cluster 4

Recent heeft een van onze SO scholen (cluster 4 – ZMOK) tijdens een bezoek van de onderwijsinspectie een herstelopdracht gekregen op de standaard OR1. Wij zijn zoekende in hoe deze norm te bepalen voor het aantal leerlingen dat de school met voldoende taal- en rekenvaardigheden verlaat, gezien specifieke individuele kenmerken van de leerlingen binnen deze doelgroep kunnen maken dat leren lastiger gaat, maar ook jeugdhulptrajecten die laat op gang komen en het laat in de basisschool carrière instromen spelen hierin mee. Hoe kunnen we als cluster 4 scholen deze norm bepalen? Koppelen we deze norm aan kenmerken van de schoolverlatersgroep?

Per leerling bepaal je een beoogd uitstroomniveau. Dit leg je vast in het ontwikkelingsperspectief. Bij het uitstroomniveau hoort een bepaald streefniveau voor Nederlandse taal en rekenen-wiskunde. De leerling heeft namelijk een bepaald niveau nodig voor rekenen/wiskunde en Nederlandse taal om succesvol door te stromen naar de vervoloplek. Bijvoorbeeld: bij een SO leerling met een uitstroomniveau VSO/VO vmbo kbl/gtl streef je naar het referentieniveau 1F en/of een functioneringsniveau van (minimaal) E6. Bij een SO leerling met een

uitstroomniveau PRO streef je naar een functioneringsniveau van E5 etc. Deze streefniveaus overleg je idealiter met de vervolgbestemming. Naar welke scholen stromen leerlingen vaak uit? Daar kun je contact mee opnemen en overleggen: als ze op dit niveau binnenkomen, is dat genoeg om een goede start te maken? Je kunt per leerroute een standaard streefniveau bepalen, maar per leerling binnen die leerroute kan dat nog afwijken, bijv. een leerling die goed is in rekenen kan met een uitstroomniveau PRO wel een eigen streefniveau voor rekenen hebben van E7. Bij de niveaus van vervolgonderwijs zijn die streefniveaus bij wet vastgelegd via het schooladvies, gebaseerd op leerresultaten, de doorstroomtoets en observaties van de leraar. Bij vormen van dagbesteding/arbeid is er meer ruimte en dan verwachten we kennis van de scholen over de eisen van instroom. Kortom, per leerling en per leerroute bepaal je dus wat het beoogd streefniveau is. Welk niveau is minimaal nodig voor de leerroute om goed door te stromen en welk niveau is maximaal haalbaar voor deze leerling?

Het streefniveau dat per leerroute minimaal nodig is om door te stromen naar de vervolgbestemming gebruik je voor de schoolnorm. Die pas je toe op de schoolverlaters.

Als norm bij de cognitieve resultaten (OR1) hanteert de inspectie de norm dat minimaal 75% van de schoolverlaters het beoogde streefniveau voor rekenen/wiskunde en Nederlandse taal gehaald moet hebben. Deze norm pas je dus niet aan op grond van de kenmerken van de schoolverlatersgroep. De schoolnorm is de norm van de school over het aandeel uitstromende leerlingen dat de streefniveaus behaald moet hebben, bij OR1 is dat dus de inspectienorm van 75%.

Voor verdere vragen kunt u contact opnemen met de contactinspecteur.

Zie voor meer informatie:

<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/toezicht-op-onderwijsresultaten/onderwijsresultaten-vso>
<https://www.onderwijsinspectie.nl/actueel/nieuws/2025/10/06/terugkijken-webinar-onderwijsresultaten-in-het-vso>

2. Einduitstroom bij veel schoolafwezigheid

In het cluster 4 onderwijs stromen leerlingen soms uit (einduitstroom) naar een omgeving waar zorg centraal staat in verband met psychische problematiek. Vaak is de periode die daaraan voorafgaat gekenmerkt door schoolafwezigheid. Het is dan moeilijk om het eindniveau van de leerling te bepalen. In de vragenlijst 'uitstroomgegevens' missen wij daarom een categorie 'overig' of 'zorg'. De categorie 'onbekend' is hier ook niet passend. Zou deze categorie toegevoegd kunnen worden?

Wanneer de leerling bij het uitstromen naar zorg/behandeling wél het volledige onderwijsprogramma heeft voltooid, kiest u uit de lijst het niveau dat de leerling op uw school behaald heeft. Bij een afgerond onderwijsprogramma is dat niveau over het algemeen goed te bepalen.

Leerlingen die lang hebben thuisgezet hebben in de regel niet het volledige onderwijsprogramma afgerond en een diploma gehaald. Volgens onze definitie vallen deze leerlingen daarom onder tussentijdse uitstroom. Bij tussentijdse uitstroom geeft u de uitstroombestemming van de leerling door. Daarbij kunt u kiezen voor de optie zorg/behandeling.

Meer informatie vindt u in de Q&A over de vragenlijst uitstroomgegevens waar u zelf ook naar verwees.

<https://www.onderwijsinspectie.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2025/10/20/vragenlijst-uitstroomgegevens-voortgezet-speciaal-onderwijs-2025---veelgestelde-vragen/Vragenlijst+uitstroomgegevens+%28voortgezet%29+speciaal+onderwijs+2025+-+veelgestelde+vragen.pdf>

3. Meetinstrument OR2

Wij een GVO school voor ZML. Voor OR2 brengen we de opbrengsten in kaart met de monitor uit ons volgsysteem (Edumaps) Hierbij gebruiken we onze schoolstandaard (85%). Er wordt twee keer per jaar geanalyseerd op schoolniveau en op groepsniveau. Vanuit deze analyse stellen we groepsdoelen en individuele doelen uit de leerlijn. Er wordt geen apart instrument (meer) gebruikt om de opbrengsten op sociaal emotioneel leren in kaart te brengen. De Q school plus wordt gebruikt om de sociale veiligheid in kaart te brengen.

We hebben een aantal meetinstrumenten voor (G)VO gebruikt en/ of onderzocht. We hebben meerdere scholen gevraagd naar hun werkwijze en voorkeuren voor meetinstrumenten. De informatie die deze instrumenten ons zouden opleveren komt, net als in ons volgsysteem, vanuit observaties. De validiteit en

betrouwbaarheid worden voor de instrumenten voor (G)VO niet voldoende beoordeeld door COTAN. Wij zijn aan het zoeken naar het nut en de noodzaak van het (opnieuw) inzetten van een meetinstrument. Bij de laatste bestuursbeoordeling van de inspectie is OR2 voor onze school voldoende beoordeeld op basis van de opbrengstgegevens. Ik hoor het heel graag als jullie duidelijkheid hebben over wat er op dit punt wordt verwacht van de scholen.

De inspectie verwacht dat de school de ontwikkeling van de leerling op betrouwbare en inzichtelijke wijze in beeld brengt. Het gebruik van een gevalideerd instrument om zeker te zijn van de betrouwbaarheid ligt hierbij voor de hand. Het kan zijn dat de school bestaande gevalideerde instrumenten niet passend vindt voor de doelgroep van de school. In dat geval kan de school de ontwikkeling ook volgen op basis van bijvoorbeeld leerlijnen, heldere observatie en registratie-afspraken over wat geobserveerd moet worden, wanneer, en wat een leerling moet laten zien om een doel te behalen. De school moet hierbij wel onderbouwen waarom hun werkwijze het meest betrouwbaar is en hoe dit is geborgd.

Beantwoording van deze vraag is ook terug te vinden in de [FAQ](#) n.a.v. de webinar OR1/OR2.

Veiligheid

1. Sociale veiligheidsmetingen

Is door de inspectie vastgesteld op welke leeftijd kinderen in het speciaal onderwijs bekwaam genoeg geacht worden om deel te nemen aan de afname van de sociale veiligheidsmetingen?

Voor het regulier onderwijs is deze helder gesteld (groep 6 en hoger). Voor het speciaal onderwijs is het onduidelijk en zijn we zoekende in welke groepen kinderen we wel en niet bevragen om de sociale veiligheid in kaart te brengen binnen het so en vso.

Zou daar op basis van de emotionele leeftijd van de leerling een uitspraak over gedaan kunnen worden?

En/of welke rol hebben ouders hierin? Want in hoeverre kunnen zij antwoord geven op vragen die wij aan de leerlingen stellen m.b.t. de klas en de schoolcultuur?

Voor het (v)so is geen harde leeftijdsgrens door de Inspectie vastgesteld. In plaats daarvan wordt de afweging over geschiktheid van deelname aan sociale veiligheidsmetingen overgelaten aan de school zelf, op basis van:

- *Cognitieve en emotionele ontwikkeling van de leerling.*
- *Begripsniveau van de vragenlijst.*
- *Communicatieve vaardigheden van de leerling.*

Scholen in het (v)so maken regelmatig een inschatting op basis van:

- Emotionele en sociale ontwikkeling (bijvoorbeeld op basis van het ontwikkelingsperspectief)

- Functioneringsniveau in de klas.

- Mate van zelfstandigheid en reflectievermogen.

De emotionele leeftijd biedt een bruikbare leidraad, maar er is geen vaste "ondergrens" vastgesteld. Vaak wordt aangenomen dat leerlingen met een emotioneel/cognitief niveau vergelijkbaar met groep 6 of hoger, in staat zijn om zinvol deel te nemen aan metingen (zoals een vragenlijst over sociale veiligheid).

Ouders kunnen een aanvullende informatieve rol spelen, maar geen vervangende rol bij de beslissing of een leerling kan deelnemen aan sociale veiligheidsmetingen.

Overig

1. Bekostiging dagbesteding

Als school voor SO/VSO krijg ik steeds vaker te maken met leerlingen die niet meer een plek in het onderwijs kunnen behouden. Er worden dan keuzes gemaakt de leerling deels naar school te laten gaan en deels naar een zorgboerderij. Soms gaan leerlingen ook tijdelijk naar een zorgboerderij.

In een besproken casus kreeg ik als directeur SO/VSO in een MDO van een beleidsmedewerker vanuit de gemeente te horen **dat de school verplicht is de bekostiging verkregen bij inschrijving van deze leerling over te dragen naar de gemeente, zodat zij hiervan (deels) de dagbesteding van deze leerling/ cliënt kunnen betalen. Is dit juist?** De gemeente is ook niet voornemens een ontheffing leerplicht te verlenen. Vanuit de bekostiging van een leerling wordt uiteraard meer binnen een school ingezet dan alleen het onderwijs voor deze leerling. Hierbij denk ik aan huisvesting, personeel vanuit de overhead, olp, etc.

Het is wettelijke bepaald dat bekostiging niet bedoeld is voor het financieren van dagbesteding. Het is zelfs onrechtmatig.

2. SOP

Is er al meer bekend hoe scholen het ondersteuningsprofiel (SOP) moeten gaan verwerken in hun schoolgids? Komt er een algemeen format/voorbeeld?

De infographic 'De wet versterking positie ouders en leerlingen' is heel erg gericht op het reguliere onderwijs, zie link: [Infographic Wet versterking positie ouders en leerlingen in het passend onderwijs | Brochure | Rijksoverheid.nl](#)

Vanuit de wet is en komen geen voorschriften over 'het hoe'. Het Steunpunt passend onderwijs heeft een item over het delen van goede voorbeelden op dit punt: [SOP in de schoolgids | Zo doen zij dit - Steunpunt Passend Onderwijs](#). De voorschriften voor het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn niet anders dan voor het regulier onderwijs, met de uitzondering dat de beschrijving van de basisondersteuning (of de verwijzing daarnaar) niet van toepassing is voor (de instellingen van) cluster 1 en 2, omdat zij niet onder een samenwerkingsverband vallen. De Memorie van Toelichting bij de wet geeft uitgebreid aan wat er in de schoolgids moet worden opgenomen, en voorbeelden daarbij.

3. Ontwikkelingen in toezicht

Kunt u ons informeren of de pilot onaangekondigd inspectiebezoek afgerond is (dus niet meer zal plaatsvinden) en dat inspectie nu OPO (basisvaardigheden) handhaaft?

Voor informatie over de pilot onaangekondigd inspectiebezoek verwijzen we u naar de externe nieuwsbrief van oktober 2025.

Zoals in het bijgestelde onderzoekskader is opgenomen beoordeelt de inspectie sinds 1 augustus 2025 de standaard OPO. Eerder gaf de inspectie nog geen oordelen, maar al wel herstelopdrachten binnen deze standaard.